

RIYASET-İ CUMHUR FASIL HEYETİ

RECAİ BAYRAM

RIYASET-İ CUMHUR FASIL HEYETİNİN KURULUŞU

Mehterhanenin 1826'da kapatılmasından sonra yerine tesis edilen Muzika-i Hümayun bünyesinde, Batı müziği için bir orkestra, askerî müzik için bando ve Türk musikisi icrası için bir incesaz heyeti bulunuyordu.

Saltanatın kaldırılması ile birlikte bu kurum 18 Kasım 1922'de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 'halife-i müslimîn' seçilen Abdülmecid Efendi'nin makamına bağlanarak adı Makam-ı Mualla-yı Hilafetpenahî Musiki Heyet-i Orkestrası olarak değiştirildi.¹

Mütareke döneminden Cumhuriyetin ilanına kadar geçen süre boyunca Muzika, İstanbul'da göçmenler yararına konserler veriyordu. O zamanki sosyal durumumuz itibarıyla bu faaliyetler hükümet erkânı ve halk nezdinde önem arz etmekteydi. Başarılı bir şekilde devam eden konserler, o sıralarda İstiklal Mahkemeleri dolayısıyla İstanbul'a gelmiş olan Fethi Okyar, Vasıf Çınar, Rauf Orbay, Refet Bele tarafından ilgiyle karşılandı. Kısa bir süre içerisinde bu faaliyetlerin sesi yeni başkente ulaştı ve konserlerin orada da tekrarlanması uygun görüldü.²

Heyet geçici olarak Ankara'da ikamet ederken TBMM'de heyetin Ankara'ya nakledilmesi konusunda

müzakereler sürüyordu. Görüşmeler neticelendi ve karar, verilecek ikinci konser akşamında heyetin Cebeci'de misafir bulunduğu hastaneye telefonla bildirildi. Sevindirici haberi alan heyet tamamen taşınana kadar Ankara'da bir salon orkestrası bırakıp İstanbul'a döndü. Muzika bütün birimleri ile 27 Nisan 1924'te Ankara'ya geldi.³

Kurum, 'Riyaset-i Cumhur Musiki Heyeti' olarak isimlendirildi; Riyaset-i Cumhur Orkestrası, Riyaset-i Cumhur Bandosu ve Riyaset-i Cumhur Fasil Heyeti olarak şubelere ayrıldı. 1933'te 'Riyaset-i Cumhur Filarmoni Orkestrası' adını, 1958'de çıkan bir kanunla da 'Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası' adını aldı.⁴ Bu kurum, artık Ankara'da kalacak, genç Cumhuriyetin vitrini olacak ve çeşitli konser programları düzenleyecekti.

Cumhuriyet devrinin ilk orkestrası, saltanat döneminde kurulan Muzika-i Hümayun'dur. Dönemine göre adı değişse de niteliğini koruyan Cumhurbaşkanlığı Musiki Heyeti bütün kadrosu ve sazlarıyla Osmanlı İmparatorluğundan intikal etmiş bir müessese olarak Cumhuriyet Ankara'sında yerini aldı.

ANKARA'YA TAŞINMA VE YERLEŞME

Yıllardan beri Dolmabahçe Sarayında hanendelik ve saray müezzinliği

yapan Hafız Yaşar, hatıralarında Ankara'ya nakillerini ve Çankaya Köşkinde yapılan fasılları, Ankara halkına verilen konserleri teferruatıyla anlatır. Hafız Yaşar, 1924 yılının sonlarına doğru hükümetçe alınan karar gereğince, Saraydaki orkestra, bando ve incesaz takımıyla birlikte Ankara'ya gider ve orada teşekkül eden Riyaset-i Cumhur İncesaz Heyetinde hanendelik vazifesine başlar.

Ankara'ya nakledilen kurum, Dolmabahçe Sarayında olduğu gibi, iki farklı musiki icra etmek üzere teşkilatlandırılmıştı. Fasil heyetinin şefliğini Hafız Yaşar yürütürken Riyaset-i Cumhur Orkestrası ve Bandosu Zeki Üngör tarafından yönetiliyordu. Kurumdaki bütün sanatkarlar, Muzika-i Hümayun'da olduğu gibi rütbeli birer askerdiler ve üniforma taşıyorlardı. Hafız Yaşar kendisinin, mülazım-ı evvel, yani üstteğmen olduğunu söyler.⁵

FASIL HEYETİNİN KURUMSAL YAPISI

1933 yılına kadar fasil heyeti, Cumhurbaşkanlığı Bandosu ve Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Milli Savunma Bakanlığı'na bağlıydı. Daha sonra orkestra ve Türk musikisi bölümü Milli Eğitim Bakanlığına bağlandı.⁶

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1 Eylül 1924'te Ankara Cebeci'de Musiki

Muallim Mektebi açıldı. Musiki Heyeti üyelerinden bazıları bu yeni okulda müzik öğretmeni olarak görev yapmaya başladılar.⁷ Kuruluş talimatnamesinde okulun amacının 'lise ve orta mekteplerle bilumum muallim mektepleri için musiki muallimi yetiştirmek' olduğu belirtildiği hâlde okul, orkestraya eleman yetiştirme amacına yöneldi ve bu durum 1936'da Ankara Devlet Konservatuvarının kuruluşuna kadar sürdü.⁸

Fasıl takımı sazandelerinin resmî statülerine dair ilgi çekici bir hikâyeye, Burhanettin Ökte'nin hatıralarında rastlıyoruz. 1927 senesinin yaz ayında Gazi ve maiyeti İstanbul'a gelir. Fasıl heyeti de beraberindedir. Aileleri İstanbul'da ikamet eden sanatkarlar izinli olarak evlerine giderler. Akşam Burhanettin Ökte'ye telefon edilir ve bütün saz takımı fasıl için Dolmabahçe Sarayına çağrılır. Heyetin her bir üyesi farklı semtlerde oturduklarından kendilerine ulaşılması ve Saraya gelmeleri epeyce sorun olur. Burhanettin Bey, Sarayın kapısına geldiğinde nöbetçi asker tarafından içeriye alınmaz. "Ben heyetten filan" dedim; nöbetçi 'Ben heyet meyet anlamam, yasaktır hemşerim, geri!' dedi, dayandı." ifadeleriyle durumu anlatır. Burhanettin Bey bir polis memurunun yardımıyla deniz tarafındaki bahçeden Saraya girmeyi

başarır. Fakat Paşanın bulunduğu yere ulaşması zor olacaktır. Mutfağı bulur ve aşçıbaşına "Aman Mehmet Ağa, beni Paşa'nın yanına götür" diye rica eder. Aşçıbaşı Burhanettin Beyi bir garson refakatinde Atatürk'ün bulunduğu salona gönderir.⁹

Bir kimlik ibrazı, bu küçük sorunu halledecekken böyle bir noktadan söz edilmemesi fasıl takımı üyelerinin resmî statülerinin muğlak olduğu intibamı uyandırmaktadır. Buradan, sazandelerin, Riyaset-i Cumhur Fasıl Heyetinde görevli olduklarına dair hiçbir belgelerinin olmadığı izlenimini edinmek mümkündür.

Anđan Saygun, Atatürk'ün ciddi bir karar ile Cumhurbaşkanlığı bünyesinde yer alan orkestra ve bandoyu muhafaza edip Riyaset-i Cumhur Fasıl Heyetini lağvettiğini, böylece bu türlü bir kuruluşun Cumhurbaşkanlığı bünyesinde bulunmasını açıkça reddettiğini söyler.¹⁰ Bu bilgi yanlış olmakla beraber fasıl heyetinin Gazi'nin emrinde çalıştığı ama statüsü netleşmemiş bir mahiyette olduğu anlaşılmaktadır.

FASIL HEYETİNİN KADROSU

Hafız Yaşar'a göre Riyaset-i Cumhur Fasıl Heyeti kadrosu şöyle idi: Nuri Halil (Poyraz), Tanburi Refik Fersan ve Santuri Zühtü Bardakoğlu, Udi Şevki Algin

ve Fahri, Kemani Rıza, Kemani Necabettin, Kanuni Vedat, Neyzen Sami ve Hanende Münir Nurettin, Nuri Cemil, Abdülhalık, Hanende Hafız Mehmet.¹¹

Grubun neyzeni Sami Bey 1925 yılında emekli olunca yerine Burhanettin Ökte atanır. Burhanettin Bey hatıralarında, fasıl heyetinin kadrosunu birkaç kişi farklı olmak kaydıyla şu şekilde sayar: Ses sanatkarları Münir Nurettin Selçuk, Hafız Yaşar, Nurettin Cemil, Abdülhalık ve Hafız Mehmet. Saz sanatkarları Refik Fersan (tanbur), Necabettin ve Mehmet Rıza (keman), Şevki ve Bahri (ud), Zühtü Bardakoğlu (santur), Vedat (kanun).¹²

İki ayrı hatıratın verdiği kadroda belirgin olan farklardan biri Nuri Halil'dir. Hafız Yaşar'ın aksine Burhanettin Ökte onu dile getirmez. Nuri Halil Poyraz'ın 11 yaşında iken Muzika-i Hümayun'a alındığını ve öğrenimini burada tamamladığını, binbaşılığa kadar yükseldiği hâlde Zeki Üngör'le aralarında bir anlaşmazlık çıkınca istifa ederek Saraydan ayrıldığını öğreniyoruz.¹³ Gazimihal ise Ankara'ya taşınma esnasında fasıl takımının şefinin Nuri Halil Poyraz olduğunu söyler.¹⁴ Ayrıca, İstanbul ve Ankara radyolarında muhtelif görevlerde bulunduğunu biyografisinde görüyoruz. Hafız Yaşar'ın Udi Fahri olarak ifade ettiği sazandeyi de Burhanettin

Fotoğrafın üzerindeki Osmanlıca notta şöyle yazıyor:
"Ankara'da Gazi Çiftliğ'in 5 Mayıs 1928 sene-i devriyesi hatırasıdır."

Ökte, Bahri olarak dile getirir. Bunun da bir kalem sürçmesi olduğu sonucuna ulaşmak mümkün görünüyor.

İNCESAZ HEYETİ MENSUPLARININ ANKARA'DAKİ İKAMET YERLERİ VE ÇALIŞMA MEKANLARI

Memleketin yeni merkezi, memurlar ve bürokratlar için henüz yerleşim mekanları oluşturamamıştır. Memurlar kendi imkanlarıyla birer ev kiralamışlardır.

Refik ve Fahire Fersan çifti, Ankara'nın Cebeci semtinde bir ev tutarlar. Ama o yılların Ankarasında Cebeci tekin bir yer değildir. Bir gece Refik Bey eve giderken bir yankesici tarafından soyulur. Bunun üzerine kentin en gözde, en kalabalık semti olan Samanpazarı yakınlarında ev arar. Maliye Bakanlığında muhasebe müdürü olan Kemal Ziya (Aktuna) Beyin, Şengül Hamamı Sokak'ında birkaç katlı büyük bir evi vardır. Refik Fersan alt katını kiraladığı bu eve taşınır. Kısa bir süre sonra Ankara'ya gelen ve henüz bekar olan Münir Nurettin de bu evde kalmaya başlayacaktır. Ev oldukça büyüktür ve o tarihlerde Ankara'da ev bulmak çok zordur.¹⁵

Müziyenlerin Şengül Hamamı Sokak'ına taşınmasıyla Aktuna ailesinin bir şenlik havasına bürünen evlerinde sık sık müzikli ve danslı geceler düzenlenir.

İstanbul'dan gelerek yeni bir hayata başlamış olan bazı devlet memurları eşleriyle bu davetlere katılırlar.

Riyaset-i Cumhuriyet Fasil Heyeti mensupları, bir süre Cebeci'deki bir hastanede misafir edildi. 27 Nisan 1924 tarihinden itibaren resmî olarak Ankara'da çalışmalarına başlayan orkestranın bir kısmı; istasyon binasına, bir kısmı da Yahudi mahallesindeki ayrı bir daireye yerleşmişti. O yıllarda Taşhan Pastanesi ile Samanpazarı Kahvesi, Ankara'nın yegane lüks mahfelleri idi. Ulus Meydanındaki Şule Kulübü de mebuslarla vekillerin toplanıp vakit geçirdikleri yerlerdi.¹⁶

Eldeki kaynaklarda ve hatıralarda sazandelerin çalışma mekanlarından detaylı bir şekilde bahsedilmemektedir. Bunun yanında Refik Fersan'ın anlattıklarına göre fasıl takımı mensupları asker olduklarından mesai günlerinde sabah 9'dan itibaren kışlada ictimaa mecbur tutulmuşlardır.

Gazimihal ise Yahudi mahallesinde bulunan Eskicioğlu Mescidi karşısındaki iki odalı evde kaldıklarını ve çalıştıklarını söyler.¹⁷

RİYASET-İ CUMHUR FASIL HEYETİNİN FAALİYETLERİ

Akşam Fasılları

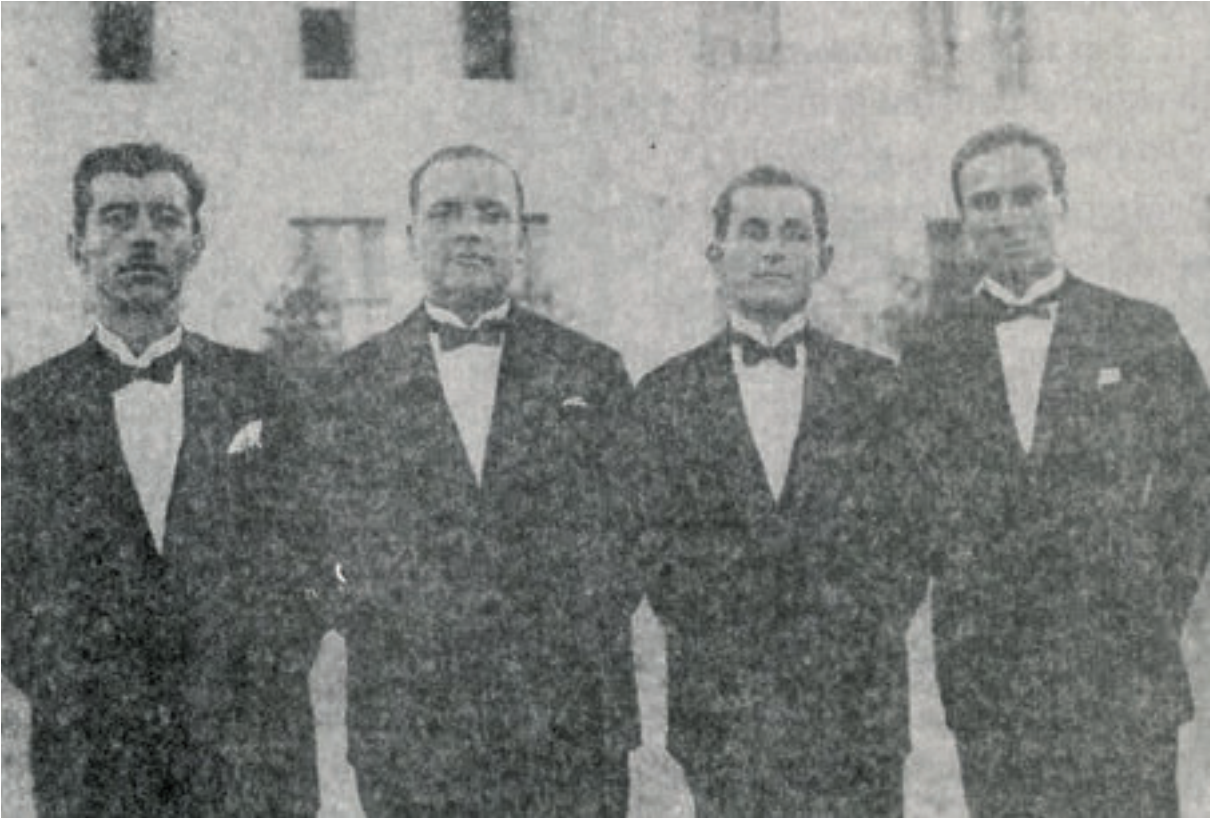
Atatürk, Riyaset-i Cumhuriyet İncesaz

Heyetini hususi meclislerinde sürekli bulundurmuş, yurt gezilerine iştirak ettirmiş ve beraberce şarkılar söyleyecek kadar kendisine yakın tutmuştur. Burhanettin Ökte anlatıyor: "Atatürk'ün akşam yemeği uzun müddet devam eder ve sofrayı muhakkak Türk müzikî tezyin ederdi. Köşke müzikî heyeti çağırılmadığı geceler gramofon ve radyodan istifade edilir; fakat muhakkak Türk müzikî dinlenirdi."¹⁸

Hafız Yaşar hatıralarında, haftada iki akşam Çankaya'ya fasıl yapmak için davet edildiklerini, beraberce çalıp söylediklerini ve çoğu zaman sabaha karşı köşkten ayrıldıklarını anlatır.¹⁹

Gazi, yurt gezilerinde incesaz heyetini yanında götürür, gittiği yerlerde de Türk musikî dinlerdi. Ökte'nin anlattığına göre "İstanbul seyahatlerinde Dolmabahçe Sarayı'nın üst kat salonunda orkestra çalar ve Paşa yemek odasına geçince orkestra gider, fasıl takımının vazifesi başlardı. Bu vazife Paşa sofradan kalkıp istirahat çekilinceye kadar devam eder şayet yat ile gezmeğe çıkarsa fasıl takımı da beraber bulunurdu."²⁰

Refik Bey hatıralarında, yurt gezilerinde Gazi'nin onları da yanında götürdüğünü, Adana, İzmir, Çeşme, Bursa, gibi şehirlere düzenlediği daima beraber olduklarını, bazı gezilerde

Mesud Cemil'in de viyolonsel ile heyete iştirak ettiğini anlatır.²¹

İncesaz heyeti, akşam fasıllarının yanında hususi programlara da katılıyordu. Heyet, Celal Bayar'ın İş Bankası genel müdürlüğü sırasında, kayınbiraderi Muhtar Bey'in düğününde icrada bulunmuştu.²²

Riyaset-i Cumhuriyet Fasıl Heyeti, köklü bir geleneğin devamı olarak Çankaya Köşkünde ve çeşitli yurt gezilerinde nitelikli bir repertuvar sunmak için gayret gösterdi. Türk musikisinin önde gelen bestecilerinin eserlerini, geleneksel fasıl programı çerçevesinde okuyup icra etti. Bu açıdan kökleri Enderun meşklerine dayanan fasıl geleneğinin Ankara'ya taşınmış olması hayli ilginç ve tarihî bir olaydı.²³

Halka Açık Konser Programları

Riyaset-i Cumhuriyet Orkestrası, Ankara Türk Ocağında haftada bir defa ücretsiz konser veriyordu. Bunun yanında Ankara halkının incesaz heyetini dinlemek için bazı makamlara müracaat ettikleri görüldü. Bir akşam Atatürk, Hafız Yaşar'a "Zeki Bey Türk Ocağı'nda orkestra ile konser vermektedirler ve sizin de haftada bir gece Perşembe akşamları konser vermenizi muvafık gördüm. Bir program tertip edip çalışınız, konserlere devam ediniz." der.

Hafız Yaşar, bu isteğin sıcak havadan bunalan Ankara memurlarının zihinlerini dinlendirmek ve yorgunluklarını izale etmek amacına matuf olduğunu söyler.²⁴

Fasıl heyeti, Ramazan ayına denk gelen 16 Mart gecesi ilk programını gerçekleştirir. Çocuk Esirgeme Kurumu yararına verilen konser büyük ilgi görür ve sağlanan gelir ile muhtaç çocuklara bayramlık elbise diktirilir. Fasıl heyeti bundan böyle Perşembe gecelerine mahsus olmak üzere haftada bir kez Türk Ocağında konserler vermeye başlar.²⁵

Heyetin faaliyetlerine genel olarak bakıldığında; halka açık çok az konser verdiği, kadrosundaki musiki üstadlarına rağmen potansiyelinin yerinde değerlendirilemediği görülecektir.

Devlet Ricaline Verilen Konserler

Devlet adamlarına hususi olarak hazırlanan kabul törenlerinde Riyaset-i Cumhuriyet Musiki Heyeti mutlaka yer almaktadır. 1934 yılının Haziran ayında İran Şahı Rıza Pehlevî Türkiye'yi ziyaret eder. İran Şahının ziyareti esnasında Riyaset-i Cumhuriyet Orkestrası ve incesaz heyeti icralarda bulunmuştur.²⁶ Riyaset-i Cumhuriyet Orkestrası çok sesli müzik türleri icra ederken, programda incesaz heyetine de yer verilerek Türk musikisi

örnekleri de sunulurdu.

Afgan Kralı Emanullah Han, Türkiye'yi ilk ziyaret eden hükümdardır. Ankara'ya geldikleri günün akşamında Ankara Palas'ta bir ziyafet tertip edilir. Fasıl heyeti bu programa tam kadro katılır. "Bize tembih ettiler, Ata, salonun kapısından girince İstiklâl Marşını, Kral gelince de Afgan Milli Marşını çalacağız. Biraz sonra Atamız yanlarında İnönü olduğu halde teşrif ettiler. İstiklâl Marşı çalındı, takiben de Kral yanında Kraliçe olduğu halde salona dâhil oldular."²⁷

Hafız Yaşar, Afgan Kral ve Kraliçesinin teşrifinden dolayı fasıl heyetinin ilk kez smokin giydiğini anlatır. Riyaset-i Cumhuriyet Orkestrasının icraları yemek esnasında devam eder ve sıra fasıl heyetine gelir. Atatürk'ün işaretleriyle nihavent faslı başlar.

Plak Çalışmaları

Muzika-i Hümayun'un Ankara'ya taşınmasından iki buçuk-üç yıl sonra 1927-28 yıllarında bir plak kaydı gerçekleştirilir. Riyaset-i Cumhuriyet Fasıl Heyetinin yukarıda sayılan kadrosu bu kayıtlarda yer almaktadır. Bu sayede Atatürk'ün musiki meclislerinde yıllar boyu icralarda bulunmuş Riyaset-i Cumhuriyet Fasıl Heyetini dinleyebilme imkanı elde edilmiştir. Yaşar Bey idaresindeki topluluk plaklara Atatürk'ün

huzurunda okudukları eserleri seslendirerek Çankaya ve Dolmabahçe gecelerini belgelemişlerdir.²⁸

Riyaset-i Cumhuriyet Fasıl Heyeti, Cumhuriyet döneminde bir geleneği sürdürerek Muzika-i Hümayun gibi plaklar yaptı. Gerek orkestranın gerekse incesaz heyetinin anlaştığı ilk firma Columbia idi. Hafız Yaşar idaresindeki incesaz heyeti bu firma için 12 plak kaydını (24 eser) gerçekleştirdi. Bu kayıtlar arasında klasik besteler, şarkılar, peşrev ve saz semaileri, bir zeybek havası, bir de Zühtü Bardakoğlu'nun santurla yapmış olduğu taksim bulunuyordu.²⁹

Heyetin şefi olan ve 1911-23 arasında Orfeon Record plak firması kata-

loglarında 'Doğu'nun Carusosu' diye tanıtılan Hafız Yaşar Okur, fasıl heyeti haricinde münferit olarak da plaklar doldurmuştur. Türk kayıt tarihinde 150'den fazla eser okuyarak en fazla plak yapmış sanatçılardan biridir. Hafız Yaşar'ın katalogda bulunan fotoğrafının altında şu bilgiler yer alır: "Memleketimizin medar-ı iftihar olan Türkiye Cumhuriyeti reis-i cumhuru Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretlerinin incesaz takımından Hafız Yaşar Bey'in fabrikamıza okumuş olduğu muhtelif makamlarda gazeller, şarkı, kanto, marş ve şaire."³⁰

FASIL HEYETİNİN LAĞVEDİLMESİ

Dönemi tasvir eden hatıralarda ve kaynaklarda fasıl heyetinin lağvedildiğine veya bir şekilde görevine son verildiğine dair herhangi bir açıklama bulunmuyor.

Cemal Ünlü'ye göre fasıl takımında bir erime söz konusu oldu. Emekli olan veya heyetten ayrılan sanatkârların yerine yenisi alınmadı. En son 1936 yılında Atatürk'ün hastalığının iyice belirginleştiği dönemlerde fasıl heyeti işlevsizleşmişti. Bu birimde vazife yapan sanatçıların orkestraya veya bir başka memuriyete, hususiyetle de radyoya yönlendirilmiş olmaları kuvvetle muhtemeldir.³¹

Gönül Paçacı ise "Hafız Yaşar'ın 1930'da emekli olmasından, 1934-36 arasında radyo yayınlarından Türk müziğinin kaldırılmasından ve Atatürk'ün ölümünden sonra, heyetin işlevi yavaş yavaş sona ermiştir" demektedir.³²

Refik Fersan, 1924'ten 1927 senesine kadar Ankara'da Zeki Bey'in [Üngör] idaresi altında bulunduğu müddet zarfında tam dokuz kere istifa ettiğini anlatır. Zeki Üngör için "Çünkü itimad edilmez bir arkadaş idi. Bir gün yalandan samimiyet göstermiş ise ertesi gün nikabını değiştirir, ortada ne fol ne yumurta yok iken alâkasız bir şey bahane eder, bağırır, çağırır, tahammülfersa bir hal alırdı." der.³³

"Hemen her gece, Çankaya'daki köşkte sabahlardım, sabahleyin eve gelir yıkanır, elbise değiştirir ve 9'da kıışlada hazır bulunurdum. Zeki Bey benim geceyi sabaha kadar uykusuz geçirdiğimi nazar-ı itibare almaz, 9'da kıışlada hazır bulunmaya mecbur eder, öğleden sonra da saat üçten beşe kadar tekrar vazife başında bulunurdum. Hiçbir mazeret kabul etmezdi. Haftalarca yatak yüzü görmediğim vâki idi. Sütçü beygiri gibi ayakta uyurdum. Saat beşte vazifeden çıkar, yıkanır ancak bir saat kadar istirahatından sonra köşke tekrar çağırılır, o gece de kemafissabık sabahlardım. Değme babayığidin tahammül edemeyeceği bir hayat idi."³⁴

Refik Bey anılarının devamında, 1927 senesi Ocak ayında, eşinin müthiş bir tifoya tutulduğunu ve tifonun nüksederek başka bir hastalıkla birlikte zehirlenmeye çevirdiğini, şifa

bulur bulmaz doktor tavsiyesi üzerine raporlar tanzim ederek Reisicumhur'un iradeleriyle İstanbul'a gittiğini anlatır. Tedavi süreci devam ederken, Muzıka Kumandanı Zeki Bey, Ankara Merkez Kumandanlığına muamele yaptırmıştır; bir gün İstanbul Merkez Kumandanlığına çağrılan Refik Bey'e, Divan-ı Harbe verildiğini tebliğ ederler.³⁵

Çankaya Köşkünün kütüphanecisi Nuri Ulusu hatıralarında önemli bir ayrıntıdan bahsetmektedir. Gazi, hastalığının sıkıntı vermeye başladığı yıllarda ne Riyaset-i Cumhur Fasil Heyetini ne de başka bir fasıl grubunu istemez, sadece bestekâr Selahattin Pınar'la kemani Nubar Tekyay'ı çağırır ve dinler. Zaman zaman bu iki sanatkâra Safiye Ayla, Mualla Gökçay, Melek ve Bedia Rıza Hanımlar da iştirak eder.³⁶

Burhanettin Bey, fasıl heyetinin köşkte bulunduğu geceler Paşanın ekseriya geç vakte kadar oturduğunu, fakat fasıl tertip edilmediği akşam-

lar daha erken istirahate çekildiğini söyler. "Biz elimizden geldiği kadar Paşa'nın sıhhatini korumak gayesiyle sık sık salondan çıkar, köşkün münasip yerlerinde beklerdik. Seryaver Rusûhi Bey, Paşa'nın arzusuna göre vaziyeti idare eder, Paşa fazla ısrar etmezse biz köşkü terk ederdik. Bu yüzden Paşa'dan azar dahi işittığımız olurdu, fakat gaye Atatürk'ün sıhhatini korumaktı." der. Bununla birlikte bazı eserleri neşesiz, isteksiz çaldıklarını, bu hareketin zamanla Gazi'yi fasıl heyetinden soğuttuğunu anlatır. Atatürk'ün bu hoşnutsuzluğundan istifade eden Santuri Zühtü Bardakoğlu, Kanuni Vedat ve Neyzen Burhanettin vazifelerinden istifa ederler. Grubun şefi Hafız Yaşar Okur ise emekliliğini talep etmek suretiyle Riyaset-i Cumhur İncesaz Heyetinden ayrılır.³⁷

Görüldüğü üzere fasıl heyeti, Atatürk'ün Türk müziğine olan ilgisi ve muhabbeti çerçevesinde, onun kişisel

zevkine hitap eden bir yapıda, neredeyse sadece Çankaya ve Dolmabahçe'de varlık gösterebilmiş ve zaman içerisinde işlevini yitirerek nihayet bulmuştur.

Yıllarca Cumhurbaşkanlığına bağlı bir Türk musikisi icra kurumunun bulunmaması Riyaset-i Cumhur Fasil Heyetinin bir devlet politikası sonucu değil, Gazi'nin şahsi ilgisi ile varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.³⁸ Bu açıdan, Kültür Bakanlığı İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Topluluğunun 2012 yılında Cumhurbaşkanlığı himayesine alınması tarihi bir ihmalin tamiri niteliğindedir. Bu gelişme, devletin en üst makamının kültürel değerlere verdiği önemi göstermesi bakımından da sevindirici olmuştur.

Riyâset-i Cumhur İncesaz Heyeti,
"Dil seni sevmeyeni sevmeye
lezzet mi olur".
Güfte: Mehmet Sâdi Bey
Beste: Lavtacı Civan Ağa
Makam: Nihâvend

Riyâset-i Cumhur İncesaz Heyeti,
"Meyhâne mi bu bezm-i
tarabhâne-i cem mi".
Güfte: Mehmet Sâdi Bey
Beste: Hacı Ârif Bey
Makam: Uşşak

NOTLAR

- 1 Emre Aracı, *Donizetti Paşa Osmanlı Sarayının İtalyan Maestrosu*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006, s. 230.
- 2 Mahmut Ragıp Gazimihal, *Türk Askerî Mızıkaları Tarihi*, İstanbul: Maarif Basımevi, 1955, s. 142.
- 3 Gazimihal, age, s. 144.
- 4 Gültekin Oransay, "Çoksesli Müsiki," *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1984, s. 1519.
- 5 Hafız Yaşar Okur, "Atatürk ve Türk Müsikisi'ne Ait Bilinmeyen Hatıralar," *20. Asır Dergisi* 157 (18 Ağustos 1955): 13.
- 6 Mehmet Nazmi Özalp, *Türk Müsikisi Tarihi*, c. 1, İstanbul: MEB Yayınları, 2000, s. 296.
- 7 Cavidan Selânik, *Müzik Sanatının Tarihî Serüveni*, Ankara: Doruk Yayınları, 1996, s. 293.
- 8 Ahmet Say, *Türkiye'nin Müzik Atlası*, İstanbul: Borusan Kültür ve Sanat Yayıncılık, 1998, s. 278.
- 9 Burhanettin Ökte, "Atatürk'ten Hatıralar," *Türk Müsikisi Dergisi* 9, s. 6.
- 10 Ahmed Adnan Saygun, *Atatürk ve Müsiki*, Ankara: Sevdâ-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, s. 22.
- 11 Okur, ay.

- 12 Ökte, "Atatürk'ten Hatıralar," *Türk Müsikisi Dergisi* 2, s. 4.
- 13 Özalp, age, s. 191.
- 14 Gazimihal, age, s. 138.
- 15 Ayşe Kulin, *Bir Tatlı Huzur: Fotoğraflarla Münir Nurettin Selçuk'un Yaşam Öyküsü*, İstanbul: Sel Yayıncılık, 1996, s. 33.
- 16 Ökte, "Atatürk'ten Hatıralar," *Türk Müsikisi Dergisi* 5, s. 8.
- 17 Gazimihal, age, s. 145.
- 18 Ökte, "Atatürk'ten Hatıralar," *Türk Müsikisi Dergisi* 5, s. 8.
- 19 Okur, ay.
- 20 Ökte, "Atatürk'ten Hatıralar," *Türk Müsikisi Dergisi* 10, s. 8.
- 21 Murat Bardakçı, *Refik Bey: Refik Fersan ve Hatıraları*, İstanbul: Pan Yayıncılık, 1995, s. 146.
- 22 Ökte, "Atatürk'ten Hatıralar," *Türk Müsikisi Dergisi* 7, s. 8.
- 23 Cemal Ünlü, "Yaver, Şu Sevdiğim Şarkıyı Çal," *Atatürk'le Bir Tren Yolculuğu*, STR Yayıncılık, s. 24.
- 24 Okur, ay.
- 25 Ünlü, age, s. 39.
- 26 Okur, ay.
- 27 Ökte, "Atatürk'ten Hatıralar," *Türk Müsikisi Dergisi* 8, s. 6.
- 28 Ünlü, age, s. 21.

- 29 Ünlü, age, s. 27.
- 30 Cemal Ünlü, *Git Zaman Gel Zaman*, İstanbul: Pan Yayıncılık, 2004, s. 186.
- 31 Cemal Ünlü, "Riyaset-i Cumhur Fasil Heyeti" konulu görüşme (İstanbul, 7 Mayıs 2007).
- 32 Gönül Paçacı, "Cumhuriyet'in Sesli Serüveni," *Cumhuriyet'in Sesleri*, Tarih Vakfı Yay. İstanbul 1999, s. 15.
- 33 Bardakçı, age, s. 149.
- 34 Bardakçı, age, s. 150.
- 35 Murat Bardakçı, hadisenin anlatıldığı bölümün buradan sonraki sayfasının kayıp olduğu söyler. Refik Fersan'ın Divan-ı Harbe tek başına değil Münir Nurettin Beyle birlikte verildiğini ve beraat ettikten sonra hem Riyaset-i Cumhur İncesaz Heyetinden hem de askerlikten ayrıldıklarını yazar (Bardakçı, age, s. 150).
- 36 Nuri Ulusu, *Atatürk'ün Yanıbaşında*, der. M. Kemal Ulusu, İstanbul: Doğan Kitap, 2009, s. 26.
- 37 Ökte, "Atatürk'ten Hatıralar," *Türk Müsikisi Dergisi* 15, s. 23.
- 38 Güneş Ayas, *Müsiki İnkılabı'nın Sosyolojisi*, İstanbul: Doğu Kitabevi, 2014, s. 290.